

1

Abernethy - spektakularno zatočišče za divje živali

// Ross Watson, prevod Henrik Ciglič

1: Ostanke starodavnega Kaledonskega gozda v rezervatu Abernethy so primerno območje za divjega petelina (*Tetrao tetrix*).

Abernethy, rezervat, ki se kot del evropskega omrežja Natura 2000 lahko pohvali z več kot 4.500 različnimi vrstami, je prepoznan kot ramsarska lokaliteta in vključen v Narodni park Cairngorms. Hkrati je tudi živa kulturna krajina, v kateri je zaposlenih do 22 ljudi, ki upravljajo, tolmačijo ali raziskujejo ta izjemni del Škotske. Lastnik rezervata, Kraljevo društvo za zaščito ptic (RSPB), tu deluje že od konca 50-ih let prejšnjega stoletja, ko je na Škotskem spet začel uspešno gnezditi ribji orel (*Pandion haliaetus*), potem ko mu zaradi lova nanj in kraje jajc to ni bilo omogočeno celih štirideset let. Območje okrog velikega drevesa z orlovim gnezdrom v krošnji je društvo kupilo leta 1975, danes pa rezervat, ki obsega že 13.500 ha, vključuje tudi plantažne gozdove, ostanke Kaledonskega (starodavnega škotskega) gozda, visoka barja, vresišča in gorsko planoto.

Dolgoročna vizija RSPB – kar dvestoletna, če smo natančni – je nadvse ambiciozna. Načrt društva je namreč podvojiti gozdno površino rezervata, hkrati pa povečati pestrost in število vrst v njem. Z namenom, da uresniči to drzno vizijo, se posveča mnogim naravovarstvenim vprašanjem in tudi strateškemu načrtovanju za njihovo rešitev.

V središču tega območja stoji tako imenovani Forest Lodge. Zgrajen je bil že leta 1881 kot lovška kočica, danes pa je največja stalno naseljena lesenjača v Združenem kraljestvu, ki se uporablja kot baza društva za njegovo delovanje v rezervatu.

Zakaj tu deluje RSPB

Na Škotskem so izumrli volk (*Canis lupus*), ris (*Lynx lynx*), tur (*Bos primigenius*) in zober (*Bison bonasus*). Za krajši čas je to veljalo tudi za divjega petelina (*Tetrao urogallus*), dokler tu niso ponovno naselili nekaj osebkov iz skandinavske populacije. V obdobju industrijske revolucije so bili za potrebe graditve domov, bark in celo vodnih pip posekani mnogi škotski gozdovi. V približno istem času je lov na jelenjad (*Cervus elaphus*) postal zelo priljubljeno razvedrilo premožnih in slavnih, prav to pa je bil razlog, da je bilo nenadoma dovoljeno dramatično povišanje števila teh živali.

Ko je bil leta 1988 odkupljen večji del rezervata, se je jelenjad v velikem številu klatila po pobočjih brez drevja nad ostanke Kaledonskega gozda, medtem ko se je nekaj dreves bojevalo za obstanek na pečinah in strmih pobočjih. V gozdu samem so živali skoraj v celoti popasle vresje in borovničevje, kar je močno ogrozilo obstanek divjega petelina in ruševca (*Tetrao tetrix*). Hkrati se je za preživetje tu bojevalo tudi veliko drugih vrst, ki bi v tem pestrem in čudovitem delu gozda seveda morale lepo uspevati.

Dvajset let pozneje je slika sicer malce boljša, a so še vedno zelo daleč od popolne obnove ekosistema, kakršen je tu verjetno obstajal pred stoletji.

2

3

4

Upravljanje rezervata za prihodnost

Da bi izpolnili nadvse ambiciozni načrt vzpostavitve tega prelepega okolja, se je bilo treba domisliti inovativnega upravljanja rezervata, s čimer so želeli zaustaviti oziroma zasukati trend upadanja nekaterih vrst in to krajino spremeniti v privlačno zatočišče za divje živali.

Prva naloga je bila zmanjšati populacijo jelenjadi. Rezultat takšnega ukrepanja v zadnjih štiriindvajsetih letih je sto hektarjev novih gozdnih površin. Vse skupaj želijo še pospešiti, zato bodo v kratkem posajena dodatna drevesa, ki bodo zagotovila večjo pestrost vrst v tem novem gozdu. Odvodni kanali za izsuševanje tal, namenjeni za sajenje tujerodnih drevesnih vrst, so bili zasuti in tujerodne vrste odstranjene. Rezultat tega je bil, da so se velika območja povrnila v stanje barjanskih gozdov, na kar so se pozitivno odzvale vse vrste rastlin in kačjih pastirjev. Plantaže rdečega bora so prav zdaj v fazi preoblikovanja, in sicer z namenom, da bi bile videti bolj naravne. To poteka tako, da se dopušča nastajanje odmrlega lesa – s sekanjem, ruvanjem in celo razstreljevanjem dreves. Danes je odstranjenega zelo malo lesa, zato se lahko mnoge vrste, vezane na odmrli les, razvijajo še naprej znotraj tega nenehno rastočega gozdnega ekosistema.

Ključni element te dejavnosti so tudi ljudje. Ne le, da vse to delo in še marsikaj povrh opravlja prizadevna dinamična ekipa, celotno območje je odprto za javnost in ga vsako leto obišče skoraj sto tisoč ljudi. Globlje v gozdu si obiskovalci lahko sami utirajo pot po omrežju poti, zgrajenem za namene upravljanja dostopnosti območja. V občutljivih letnih obdobjih od njih pričakujejo, da se v gozdu sprehajajo mirno, da ga ne obiskujejo v zgodnjih jutranjih urah, da imajo pse na povodcih in da ne taborijo v večjih skupinah.

Štipendija Alfreda Toepferja na področju naravne dediščine

Ross Watson je bil navdušen nad zamisljo, da obišče nekatera izmed območij, ki se pogosto omenjajo v zvezi s pašništvom, gorskimi gozdovi in odmrlim drevjem. Štipendija Alfreda Toepferja na področju naravne dediščine, ki se dodeljuje prek federacije EUROPARC, je bila za Rossa idealna priložnost, da prejme finančno pomoč pri poskusu uresničevanja 200-letne vizije tega škotskega zavetišča.

Potem ko je Ross ugotovil, od katerih držav bi po vsej verjetnosti lahko dobil navdih in potrebne informacije za upravljanje rezervata v smeri začrtane vizije, se je lotil iskanja ključnih stikov s temi državami. Norveška je bila najboljša izbira za primer širjenja gorskega gozda. Gozd Białowieża na Poljskem in v Belorusiji se pogosto omenja kot območje, ki ga je treba videti v povezavi z odmrlim lesom. Švedska je vsem za zgled, kadar je govor o upravljanju z odmrlim lesom v dobro divjega petelina. Ko pa se je začelo razpravljati o upravljanju pašništva, je bila najboljša izbira Slovenija, in sicer zaradi pestrosti njenih življenjskih prostorov, vrst, uporabljenih v pašniških sistemih, potencialnih partnerjev in lepote, po kateri slovi ta država z izjemno bogato biotsko pestrostjo – in ni ga razočarala! V dveh tednih v Sloveniji so zasebni gozdarji, predstavniki tako vladnih kot nevladnih organizacij in mnogi drugi posamezniki poskrbeli, da je bil Ross obisk več kot vreden truda. Poučil se je, kako se pri upravljanju habitatov uporablja paša domačih in divjih živali, in to predvsem v gozdovih. Dobil je potrebno znanje, ki zadeva pestrost zeliščnih plasti, ohranjanje odmrlega lesa in širjenje gozda. Obisk Slovenije novembra 2011 je bil prvi del štipendijskega projekta in presegel je vsa pričakovanja. ●

2: Strojno sečno izvajajo s procesorjem. To omogoča nastajanje odmrlega lesa in svetlobnih lukenj v krošnji, kar omogoča boljšo svetlobo za rast borovnic, s katerimi se prehranjuje divji petelin.

3: Lovska koča je bila zgrajena že leta 1881 in je največja lesenjača v Združenem kraljestvu, ki se uporablja kot baza društva za njegovo delovanje v rezervatu.

4: Ogenj, ki ga gasijo nepogrešljivi prostovoljci, je pomembno orodje za upravljanje rezervata.

foto: vse Ross Watson